

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม ให้เป็นคนเก่ง มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่ในสังคมไทยอย่างมีความสุข โดยยึดหลักความสมดุลของสังคม สร้างความรับผิดชอบ มีจิตสำนึก และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวัยที่เปรียบเสมือนไม้ใกล้ฝั่งทุกสิ่งทุกอย่างเสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ ผิวที่ตึงกระชับกลับหย่อนยาน หูตึง ตาฝ้าฟาง ร่ายกายอ่อนแอ มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนอยู่เสมอ เป็นวัยที่ชีวิตผ่านประสบการณ์ผ่านร้อนผ่านหนาวมาอย่างโชกโชนมากมาย หากใครได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ หรือได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจะทราบว่าผู้สูงอายุแต่ละคนมีปัญหาที่จะต้องได้รับการดูแลต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ หรือช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง เรื่องของความรู้สึกท้อแท้ และซึมเศร้ากับสมรรถภาพร่างกายที่เคยมีลดลง โรคเรื้อรังต่างๆ และความเจ็บป่วยที่เป็นผลแทรกซ้อนจากโรคนั้น ๆ ความรู้สึกน้อยอกน้อยใจจากการที่ต้องเป็นภาระให้ลูกหลาน และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับหน้าที่การงานที่ส่งผลให้เกิดรายได้ และความภาคภูมิใจในตนเองน้อยลง และหากผู้สูงอายุบางท่านที่ต้องสูญเสียคู่สมรส หรือญาติพี่น้องคนใกล้ชิด ก็ส่งผลให้เกิดความเครียด รู้สึกท้อแท้ หมดหวัง รู้สึกไม่มั่นคง และไม่มีความปลอดภัยในชีวิต ผู้สูงอายุจึงต้องได้รับการดูแลจากบุตรหลาน ในทางกลับกันผู้สูงอายุยังต้องการความรักความเอาใจใส่จากลูกหลานสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้อง และที่สำคัญผู้สูงอายุยังต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก่อนที่ร่างกายจะร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่สภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปด้วยภาวะทางเศรษฐกิจและการแข่งขันทางสังคมที่มีสูงขึ้นทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องมีชีวิตที่มุ่งไปกับการทำงานต้องแสวงหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว และนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ประกอบกับสมาชิกในครอบครัวต่างก็มีภาระหน้าที่มากมายที่ต้องรับผิดชอบ จนอาจมองข้ามความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ความรักความผูกพันในครอบครัวมีน้อยลง และมีการแยกผู้สูงอายุออกจากครอบครัว จึงทำให้ไม่สามารถให้การดูแลเอาใจใส่และเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ผู้สูงอายุจึงเป็นวัยที่ถูกกลืน ดังนั้นหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรสังคมสงเคราะห์จึงเป็นหน่วยงานผู้ให้บริการที่สำคัญกับผู้สูงอายุที่จะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภาครัฐ

จึงต้องให้ความสำคัญกับวัยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

จากข้อมูลในปัจจุบันสถานการณ์ประชากรในประเทศไทยมีอัตราการเกิดและอัตราการตายลดลง และในอนาคตมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.2 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 32.1 ในปี 2583 ซึ่งเป็นผลทำให้จำนวนประชากรผู้สูงอายุมีมากกว่าจำนวนประชากรวัยเด็ก โครงสร้างอายุของประชากรเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดเจน จำนวนประชากร เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2578 จะมีจำนวนลดลงจาก 14 ล้าน เหลือ 9 ล้านคนเศษ จำนวนประชากรผู้สูงอายุอยู่ที่ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ถ้าเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศสิงคโปร์ และในปี 2560 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้น เทียบเท่ากับ 1 ใน 5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จากการศึกษาสถานการณ์ประชากรของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) พบว่าประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ หรือภาวะประชากรผู้สูงอายุ (population ageing) อย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2568 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2557)

เมื่อโครงสร้างโดยรวมของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในสัดส่วนที่มีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อสภาพทางสังคม สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพ และสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ทำให้อัตราการอยู่ในแรงงานของผู้สูงอายุในชนบทประมาณ ร้อยละ 45.4 ซึ่งสูงกว่าอัตราการอยู่ในแรงงานของผู้สูงอายุในเมืองซึ่งเท่ากับร้อยละ 31 ซึ่งอาจเป็นเพราะลักษณะการทำงานในชนบทไม่เป็นระบบ ไม่มีเวลาเข้าออกงานหรือกำหนดการเกษียณที่ตายตัว และมีอิสระกว่าทำงานในเมือง (สรารุช ไพฑูรย์พงษ์, 2554)

ขณะที่วัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลง ผู้สูงอายุจำนวนมากขาดรายได้ ไม่มีเงินออมหรือรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ถูกลดบทบาททางสังคมและมีปัญหาเรื่องสุขภาพเจ็บป่วยง่าย และนำไปสู่ภาวะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงส่งผลกระทบต่อตัวผู้สูงอายุเองและสมาชิกในครอบครัวที่ต้องรับภาระเพิ่มขึ้น เพราะรายได้ส่วนสำคัญของผู้สูงอายุมาจากเงินช่วยเหลือจากบุตร ปัจจุบันประเทศไทยก็กำลังประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ มีค่าครองชีพที่สูงขึ้น มีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อแหล่งรายได้จากบุตรลดลงตามไปด้วยภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาดูแลแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต้องมีการวางแผนรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะสังคมผู้สูงอายุ จึงต้องพิจารณาถึงความสามารถในการจัดสรรสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุจากรายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุ และรายได้ของภาครัฐ เพื่อพิจารณาความยั่งยืนในการจัดสรรสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุด้วย และที่สำคัญควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ โดยมีทั้งความรู้ และตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้สูงอายุต้องได้รับการ

ส่งเสริมและพัฒนาด้านสุขภาพ การหารายได้และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อีกทั้งสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยเน้นการคุ้มครองในด้านรายได้ หลักประกันสุขภาพด้านครอบครัวด้วย (อนุสรณ์ อนุวงศ์, 2558)

โดยรัฐบาลมีการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ) และสวัสดิการด้านอื่น ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยมีอัตราการจ่ายเบี้ยแบบขั้นบันได ดังนี้

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 60-69 ปีจะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 600 บาท/คน/เดือน

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 70-79 ปีจะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 700 บาท/คน/เดือน

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 80-89 ปีจะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 800 บาท/คน/เดือน

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 1,000 บาท/คน/เดือน

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะจัดสวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ผู้สูงอายุได้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทาง และสามารถนำเงินที่ได้รับไปใช้จ่ายได้ตามจำเป็น ตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรือเพื่อเก็บไว้เป็นค่ารักษาสุขภาพในยามที่เจ็บป่วย แต่ในความเป็นจริงแล้ว เงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่ผู้สูงอายุได้รับตามช่วงอายุของตนเองนั้น หรือที่รัฐจัดสรรให้ในปัจจุบัน ก็ยังไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เป็นเพียงแค่รายได้ส่วนเล็ก ๆ ของรายจ่ายทั้งหมด ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังต้องทำไร่ ทำนา และรับจ้างทั่วไปแบบหาเช้ากินค่ำ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน ผู้สูงอายุหลายท่านที่ยังต้องดำรงชีวิตด้วยความโดดเดี่ยว ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และไม่มีบุตรหลานคอยดูแล จึงจำเป็นต้องอยู่ให้ไต่ด้วยจำนวนเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในแต่ละเดือน ถึงแม้ว่าการใช้จ่ายจะเป็นด้วยความรอบคอบเลือกซื้อเฉพาะสิ่งที่จะเป็นเท่านั้น แต่เงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับก็ยังไม่พอต่อภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดการกู้เงินนอกระบบและในระบบ และทำให้เกิดปัญหาหลาย ๆ เรื่องตามมา อาทิเช่น ปัญหาทางการเงินของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความเครียด วิตกกังวล ซึ่งชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย ผ่านช่วงเวลาที่ต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้เลี้ยงลูกหลานมาแล้วนั้น วัยผู้สูงอายุควรจะเป็นวัยที่ได้รับการพักผ่อน ได้รับความรักความอบอุ่นจากลูกหลาน ต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากกว่าที่จะต้องมาทำงานรับจ้างหารายได้เลี้ยงตนเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีพอ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการเมือง หรือปัจจัยอื่น ๆ ก็ตาม

จากปัญหาดังกล่าวการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่จำเป็นและเร่งด่วนที่รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรริบดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีรายได้ มีการแก้ไขปัญหาทางการเงินของผู้สูงอายุ หรือมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ เพราะหากไม่มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทยในอนาคต ประเทศไทยก็

จะมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านสุขภาพ และอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการดูแลสวัสดิการของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้เล็งเห็นถึงสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการเบี้ยยังชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ และหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมันให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

สมมติฐานการวิจัย

1. เบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้รับนั้นอยู่ในระดับปานกลางไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน
2. ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุได้แก่เพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระการเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือน ที่มาของรายได้ จำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตรต้องการที่จะมุ่งแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในตำบลทับหมัน เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพ ด้านความต้องการของผู้สูงอายุด้านการบริหารจัดการรายรับรายจ่ายในครัวเรือนของผู้สูงอายุ ด้านวิถีชีวิตการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านทับหมัน

หมู่ที่ 4 บ้านคลองเถาว์วัลย์เหล็ก

หมู่ที่ 2 บ้านทับปรู

หมู่ที่ 5 บ้านบึงประดู่

หมู่ที่ 3 บ้านย่านชาด

หมู่ที่ 6 บ้านทับหมันเหนือ

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งอยู่อาศัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน จำนวน 628 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน: พฤษภาคม 2559)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ จำนวน 239 คน

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

4.4 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระการเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้ จำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

4.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

4.2.1 ด้านร่างกาย

4.2.2 ด้านจิตใจ

4.2.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

4.2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของข้อความและศัพท์บางคำไว้ เพื่อเป็นแนวทางดังนี้

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุหกสิบปีขึ้นไป มีสัญชาติไทยและอาศัยในเขตพื้นที่ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หมายถึง สวัสดิการที่รัฐบาลจัดสรรให้ผู้สูงอายุ เพื่อช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเป็นเงินตั้งแต่ 600 บาท ถึง 1,000 บาท ต่อเดือน (ตามหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันได)

พฤติกรรมการใช้จ่าย หมายถึง พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคขั้นสุดท้ายที่ซื้อสินค้าและบริการไปเพื่อกินเองใช้เอง หรือเพื่อกินหรือใช้ภายในครัวเรือน แบ่งเป็นพฤติกรรมการใช้จ่าย 4 ด้าน ได้แก่

1 ด้านวัฒนธรรม (cultural factors) เป็นปัจจัยที่อิทธิพลออกที่กระทบต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคได้กว้างขวางที่สุด ลึกล้ำที่สุด ผู้บริโภคที่อยู่ในชั้นเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเหมือนกันวัฒนธรรมการบริโภคหลากหลายขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายตัว เช่น อาชีพ รายได้ ความมั่งคั่งร่ำรวย การศึกษา และค่านิยม เป็นต้น

2 ด้านสังคม (social factors) สังคมส่งอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคมีมากมาย เช่น กลุ่มอ้างอิง หมายถึง ผู้บริโภคคนนั้นยึดถือหรือไม่ยึดถือเอาเป็นแบบอย่างในการบริโภคหรือไม่บริโภคตามครอบครัว หมายถึง พ่อแม่ และลูก สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสำคัญในพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค กลุ่มบทบาทและสถานภาพในสังคม หมายถึง ฐานะทางสังคม ตำแหน่งหน้าที่การงานทำให้มีพฤติกรรมการใช้จ่ายแตกต่างกัน เป็นต้น

3 ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของใช้จ่ายผู้บริโภคที่สำคัญๆ ได้แก่ อายุ วัฏจักรชีวิตครอบครัว อาชีพ รายได้ รูปแบบการดำเนินชีวิต บุคลิกภาพและมโนทัศน์ที่มีต่อตนเอง

4 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological factors) ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้แก่ การจูงใจ (motivation) การรับรู้ (perception) การเรียนรู้ (learning) ความเชื่อและทัศนคติ (beliefs and attitudes)

ความต้องการของผู้สูงอายุ หมายถึง ความต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค รวมถึงการได้รับเบี้ยยังชีพเพิ่มมากขึ้น

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคม โดยไม่เดือดร้อนยากลำบาก ตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่กำหนดโดยองค์การอนามัยโลกได้ (The WHO, 1994 อ้างถึงใน วรรณภา กุมารจันทร์, 2543 : 4) แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ มีสภาพร่างกายที่ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย สังเกตได้จากการที่บุคคลนั้นมีความสมบูรณ์แข็งแรง ระบบและอวัยวะทุกส่วนทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ร่างกายมีสมรรถภาพสูงสามารถทำงานได้นานๆ โดยไม่เหน็ดเหนื่อย การนอนพักผ่อนเป็นไปตามปกติ มีการบริโภคอาหารที่ดีเป็นต้น

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ มีสภาพจิตใจปกติ สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศของสังคมได้ทุกระดับชั้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ มีความสุขกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันตามอัตภาพ

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การมีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน สามารถเข้ากับบุคคลและชุมชนได้ทุกสถานะอาชีพ ไม่เป็นคนถือตัว ไม่เป็นคนเอารัดเอาเปรียบบุคคลอื่น เป็นที่เคารพรักและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป สามารถช่วยเหลือและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนหรือสังคมได้

4. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มลพิษบริเวณที่อยู่อาศัย ความพร้อมสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในบริเวณที่อยู่อาศัย เช่น ไฟฟ้า ประปา รวมถึงสถานะทางเศรษฐกิจการเงินและรายได้ที่มั่นคง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

2. ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

3. ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร